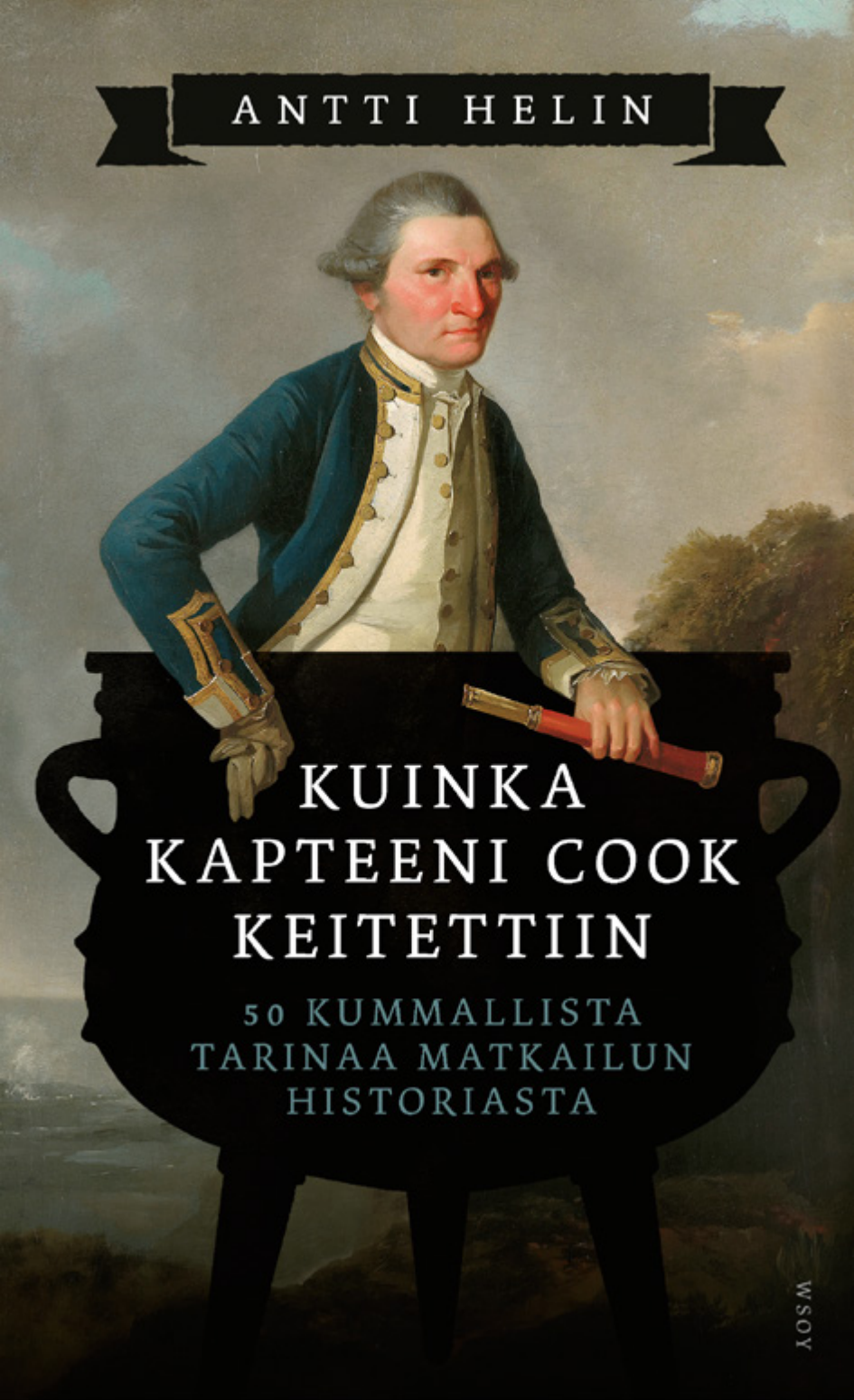

ANTTI HELIN

KUINKA
KAPTEENI COOK
KEITETTIIN

50 KUMMALLISTA
TARINAA MATKAILUN
HISTORIASTA

ANTTI HELIN

KUINKA
KAPTEENI COOK
KEITETTIIN

50 KUMMALLISTA
TARINAA MATKAILUN
HISTORIASTA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© ANTTI HELIN JA WSOY 2023
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
ISBN 978-951-0-49182-9
PAINETTU EU:SSA

Sisällys

1969 · NEIL ARMSTRONG JA KUUHULLUT.....	14
1874 · CHANG JA ENG – SIAMILAISET KAKSOSET MAAILMANKIERTUEELLA	18
1779 · KUINKA KAPTEENI COOK KEITETTIIN?.....	23
1819 · NÄLKÄ! – TOSIELÄMÄN MOBY DICK TEKI VALAANPYYTÄJISTÄ KANNIBAALEJA	29
1933 · SEERE SALMINEN JA VANHAN SHANGHAIN VIIMEISET PÄIVÄT	34
1271 · MARCO POLON MATKAT, TOTTA VAI TARUA?.....	40
1819 · JAMES HOLMAN – KEPPITUNTUMALLA MAAILMAN YMPÄRI	45
1825 · GORDON LAING – KOHTI KULTAISTA TIMBUKTUA	50
1828 · ELIAS LÖNNROTIN MATKA KALEVALAAN	54
1966 · JUOPPOHULLU ODYSSEUS – PENTTI SAARIKOSKI PRAHASSA	60
1326 · IBN BATTUTA – EI KOSKAAN SAMAA TIETÄ KAHDESTI	66
1831 · CHARLES DARWIN RATSASTI JÄTTILÄIS- KILPIKONNALLA JA SURMASI JUMALAN	71

1838 · JAMES BROOKE – BORNEON VALKOISEN RAJAHIN MUOTOKUVA	77
1841 · THOMAS COOK JA ENSIMMÄISET PAKETTIMATKAT	82
1845 · G. A. WALLIN MATKASI SALAA MEKKAAN	89
1989 · SIELUN VELJET VEI ROKKIA POHJOIS-KOREAAN.....	94
1850 · IDA PFEIFFER – INFLUENSSERIEN EDELTAJÄ TOBAJÄRVELLÄ.....	98
1865 · EDWARD WHYMPER JA HETKEN HERPAANTUMINEN MATTERHORNILLA.....	106
1871 · »TOHTORI LIVINGSTONE, OTAKSUN?» KYSYI MUUAN HENRY MORTON STANLEY	111
1873 · DAVID LIVINGSTONE JA NIILIN LÄHTEIDEN ARVOITUS	116
1492 · KOLUMBUS, MIES JOKA EI HALUNNUT LÖYTÄÄ AMERIKKAA.....	121
1888 · ALEKSANDRA GRIPENBERG – NAISASIANAINEN RAHANAHNEIDEN MAASSA	128
1889 · NELLIE BLY – NOPEAMPI KUIN PHILEAS FOGG	133
1891 · PERVO PARATIISISSA – PAUL GAUGUIN TAHITILLA.....	140
1497 · VASCO DA GAMALLE EI NAURETA	148
1895 · HJALMAR JOHANSEN, NAPARETKIEN LUUSERI VAI HILJAINEN SANKARI?	154
1896 · ALEC TWEEDIE JA SUOMI VAILLA SAIPPUAA	162

1897 · AINO ACKTÉ PARIISISSA – LAULUN LAHJA JA KIROUS	167
1898 · G. J. RAMSTEDT – NOLOJEN TILANTEIDEN MIES MONGOLIASSA.....	174
1521 · MAGALHÃES JA PETOLLISTEN PURJEHDUS.....	180
1906 · MANNERHEIMIN TIE LÄPI AASIAN.....	186
1910 · AKSELI GALLEN-KALLELA – SANKARITAITELIJAN AFRIKAN SAFARI	194
1911 · HIRAM BINGHAM – MACHU PICCHUN LÖYTÄJÄSTÄ TULI INDIANA JONESIN ESIKUVA	198
1915 · ERNEST SHACKLETON – VIIMEINEN SUURI NAPARETKEILIJÄ.....	203
1608 · THOMAS CORYAT – ENSIMMÄINEN REPPUREISSAAJA	210
1920 · HÅKAN MÖRNE – GUANOLAIVALLA ETELÄ-AMERIKKAAN.....	217
1927 · CHARLES LINDBERGH, MIES JOKA LENSI.....	222
1929 · AINO KALLAS – KATOAVAA EKSOTIIKKAA ETSIMÄSSÄ	227
1786 · GOETHE – KESKI-IÄN KRIISISSÄ GRAND TOURILLE	232
1929 · YKSINÄISEN WALTARIN MATKA.....	239
1936 · JOUKKOHURMAA JA POLVIHOUSUJA – OLAVI PAAVOLAINEN NATSI-SAKSAN VIERAANA	244
1944 · HEINRICH HARRER JA PAKO TIIBETIIN	250

1704 · ALEXANDER SELKIRK – TOSIELÄMÄN ROBINSON CRUSOE.....	255
1948 · GÖRAN SCHILDT – VALONTUOJA.....	261
1952 · YRJÖ KOKKO – KANARIANSAARILLA ENNEN TURISTIRYNTÄYSTÄ.....	266
1953 · EDMUND HILLARY VAI TENZING NORGAY – KUMPI OLI ENSIN HUIPULLA?.....	271
1963 · DERVLA MURPHY – POLKUPYÖRÄLLÄ INTIAAN	275
2001 · DENNIS TITO – ENSIMMÄINEN AVARUUSTURISTI.....	281
450 EAA · HERODOTOS – KAIKKIEN AIKOJEN KOSMOPOLIITTI	288
2022 · SYVYYKSISTÄ LÖYTYI ENDURANCE	293

Kaikkien aikojen matkalla

Heti alkuun paljastus. En ole historioitsija. Olen matkailutoimittaja. Olen tavannut elävän lapsijumalattaren Nepalissa, liftannut Euroopan halki ja etsinyt pyhää paratiisisaarta Itä-Timorilta. Olen uinut villien ja vapaiden delfiinien kanssa Filippiineillä, kohdannut tiikerin kävelysafarilla ja paennut vihaista norsua. Olen narrannut purjekaloja Malediiveilla ja ollut jähdissa metsästäjä-keräilijöiden kanssa Malesiassa.

Minut on pidätetty Laosin takamailla ja ryöstetty Romaniassa. Olen esiintynyt katutaiteilijana Reeperbahnilla ja tanssinut Burmassa henkien kanssa. Olen levähtänyt saman männyn alla, jonka varjossa Elias Lönnrot kuunteli kuuluisaa runonlaulajaa.

Olen oksentanut, nähnyt kovassa kuumeessa halusinaatioita ja joutunut myrkyllisen rauskun pistämäksi. Olen ystäväystynyt, rakastunut ja kosinut syrjäisen temppelin portailla.

Olen eksynyt ja löytänyt tieni.

Kun minulta on kysytty, miksi matkustan, olen vastannut, että matkoilta jää niin paljon muistoja verrattuna arkeen kotona, että sitä kokee eläneensä pitempään.

Kokemukseni ovat silti perin vaatimattomat maailman legendaarisimpien matkailijoiden rinnalla. Monet heistä kuolivat nuorina, mutta heidän matkatarinansa ovat eläneet satoja vuosia.

Työni kautta kiinnostuin palavasti historiallisista matkoista ja aloin kirjoittaa niistä matkailulehti Mondoön juttusarjaa nimeltä Aikamatka. Kun maailmanlaajuinen pandemia pakotti matkailutoimittajan pysymään kotosalla, löysin vihdoin aikaa koota tarinat kirjan kansien väliin. Osa tarinoista on julkaistu lehdessä aiemmin, osa on kokonaan uusia ja osa uudelleenkirjoitettuja.

Tämä ei ole tieteellinen tutkimus. Matkat tarinat on valittu sen mukaan, mitkä niistä vievät mahdollisimman eläväisesti toiseen aikaan ja paikkaan. Vuosisadat ja vuosikymmenet vilahtavat ohitse, kun kuljemme kuuluisien matkailijoiden seurassa ja näemme, miten maailma ja matkailu ovat muuttuneet.

Seuraamme vierestä, kuinka Henry Morton Stanley löytää Afrikkaan kadonneen David Livingstonen, ja haaksirikkoudumme autiolle saarelle Robinson Crusoen esikuvan kanssa. Katselemme maailmaa sokean James Holmanin silmin ja matkustamme kolmantena pyöränä alkuperäisten siamilaisten kaksosten mukana. Kun jättimäinen valas upottaa valaanpyyntialuksen Tyynellämerellä, vedämme pelastusveneessä pitkää tikkua siitä, kuka popsitaan lounaaksi.

Aikamatkailu ei ole sisäsiistiä touhua. Pissaamme Neil Armstrongin kanssa purkkiin painottomassa

avaruusaluksessa ja kakkaamme humalassa pöksyihimme Pentti Saarikosken seurassa Prahassa.

Näkökulma on valitettavan miehinen ja länsimainen. Sellainen oli mennyt maailma. Toki muissakin kulttuuripiireissä matkusteltiin, mutta löytöretket ja tutkimusmatkat tekivät eurooppalaisista johtavia maailmankansalaisia, jotka myös innokkaimmin kirjasiivat seikkailunsa paperille.

Naisten matkailu alkoi yleistyä vasta 1800-luvun puolivälin jälkeen. Rohkea suunnannäyttäjä oli itävaltalainen Ida Pfeiffer, joka halusi mennä sinne, minne kukaan länsimainen mies ei ollut vielä mennyt. Hänen seurassaan seikkailemme Sumatralla ja opimme, miten sammuttaa verenhimoisten kannibaalien ruokahu. Pfeifferin innoittamana yhä useammat naiset suuntasivat maailmalle ja tämän kirjan matkareitille.

Myös 1900-luvulta on monta tarinaa kerrottavana. Ja kas! Nykysilmin katsottuna jopa viime vuosisata vaikuttaa eksoottiselta.

On kiehtovaa ajatella, kuinka jokainen tämän kirjan tarina on aikoinaan ollut nykypäivää. Ja menneeseen nähden futuristista tulevaisuutta. Historiallinen matkailu laittaa maailman kontekstiinsa.

Herodotokselle Magalhãesin laiva olisi ollut täyttä science fictionia. Magalhães olisi tuskin uskonut, että 350 vuotta myöhemmin Nellie Bly kiertäisi maailman 72 päivässä. Kun Bly ihaili valtamerilaivan kannelta Kuuta, hän tuskin osasi kuvitella, että 80 vuotta myöhemmin Neil Armstrong pomppisi sen pinnalla

matalan painovoiman suomin supervoimin. Seitsemänkymppinen Armstrong varmasti yllättyi vuonna 2001, kun Dennis Tito matkasi Kansainväliselle avaruusasemalle ensimmäisenä avaruusturistina.

Samalla tapaa nykypäivän matkakertomukset herättävät vielä jonain päivänä kummastusta. Ihmetellään, kuinka 2000-luvun alkupuolella ajettiin poltomootoriautoilla ja niitä piti kaiken lisäksi itse ohjatakin. Päivitellään, kuinka huolettomasti maailman laidalta toiselle lennettiin. Ihastellaan, millaista oli New Yorkissa, ennen kuin se hukkui nousevan merenpinnan alle.

Mennyt avaa ikkunan tulevaisuuteen. Mahtaako maailma vuonna 2096 tuntua yhtä erilaiselta – ja silti samanlaiselta – kuin vaikkapa Alec Tweedien kertomus Suomen kesästä vuonna 1896?

Lopuksi lyhyet kiitokset. Kiitos Heikki Valkamalle, Mondon ensimmäiselle päätoimittajalle, joka hyväksyi ajatukseni juttusarjasta historiallisista matkoista. Kuka tahansa toinen pomo olisi saattanut vastata: booooring. Olet aikamoinen Ernest Shackleton!

Kiitos myös Mondon kustantajalle A-lehdille, joka antoi luvan tekstien uudelleenjulkaisuun. Suurkiitos Suomen tietokirjailijat ry:lle, joka on tukenut tämän kirjan kirjoittamista. Ja lämmin kiitos WSOY:lle, jonka tietokirjallisuuden kustantaja, Henrikki Timgren, totesi kirjan nimen kuultuaan: »Kuinka kapteeni Cook keitettiin? Kyllähän sellainen teos on pakko julkaista!»

Ja nyt, matkaan! Oletko valmis? Pakkaa imaginääriseen lentolaukkuusi kaikki, mitä uskot tälle reissulle tarvitsevasi ja kiristä turvavyö tiukalle. Uskaltaisin väittää, että edessä on kaikkien aikojen matka.

Antti Helin

Vientianessa marraskuussa 2022

1969

Neil Armstrong ja kuuhullut

**12 ihmistä on tehnyt maailman hurjimman matkan:
lentänyt Maasta Kuuhun. Harva heistä pysyi järjissään.**

Astronautti Neil Armstrongilla oli ongelma. Neljän päivän ajan hän oli kakannut pussiin ja pissannut kondomiin ja toivonut, etteivät erite pussit hajoa, sillä painottomassa tilassa urea muuttuisi pieniksi kupliksi, jotka leijailisivat ympäri matkustamoa.

Neljän päivän ajan hän oli kiitänyt *Apollo 11:n* matkassa pohjattoman avaruuden halki ja popsinut tableteiksi tiivistettyä avaruusruokaa, joka pierrettiin niin, että avaruusaluksen sisätilat tuoksuivat maatalousnäyttelyltä.

Armstrong oli ihmiskunnan suurimmalla matkalla, mutta matkustamisesta oli ylevyys kaukana. Avaruusaluksessa ihminen degeneroituu parivuotiaan lapsen tasolle, anaalivaiheeseen, jossa ruumiineritteet nousevat elämän keskipesteeksi.

Mutta siihen kaikkeen hänet oli valmennettu.

Armstrongin pulssi ei noussut edes silloin, kun hän ohjasi käsipelillä nelijalkaisen alumiinipurkkinsa – kuukapseli *Eaglen* – Kuun kiertoradalta sen kamaralle.

Hänen ongelmansa oli, ettei hän tiennyt, mitä sanoa. Tuota pikaa hänen pitäisi ryömiä ulos avaruuskapselist ja astua ensimmäisenä ihmisenä Kuun kamaralle. Kuukapseliin kiinnitetty kamera kuvaisi kaiken suorana lähetyksenä kotiplaneetalle.

Armstrongiin iski paniikki. Kenellekään ei ollut tullut mieleen kirjoittaa hänelle puhetta valmiiksi. Vuonna 1969 maailma oli vasta astumassa median aikakaudelle, jolloin kaikesta oli tuleva ennalta käsi-kirjoitettua.

»Hitto», Armstrong manasi ja alkoi pyöritellä sanoja mielessään.

»Siinä se on!» Armstrong riemuitsi keksittyään historiallisen lausahduksensa. Hän ryömi takapuoli edellä ulos aluksesta, astui Kuun harmaalle kamaralle – ja sekosi sanoissaan.

Hän unohti sanoa A-artikkelin mies-sanan edessä, mikä teki lauseesta »That's one small step for man, one giant leap for mankind» älyttömän. Armstrong julisti askeleensa olevan pieni ihmisrodulle ja jättimäinen ihmiskunnalle.

20 minuuttia Armstrongin jälkeen kuukapselist astui ulos Buzz Aldrin. Miehet viettivät Kuun pinnalla kaksi ja puoli tuntia, kun he keräsivät näytteitä ja asensivat mittalaitteita.

Armstrong otti valokuvan Aldrinista, mutta tätä harmitti niin paljon olla toinen ihminen Kuun kamarilla, ettei hän tehnyt vastapalvelusta. Ainoaksi valokuvaksi Armstrongista Kuun pinnalla jäi hänen heijastuksensa Buzz Aldrinin visiirissä.

Seuraavan kolmen ja puolen vuoden aikana Kuun pinnalle laskeutui vielä kymmenen miestä. Sitten Yhdysvallat lopetti kuulentonsa, ja Kuu unohdettiin omaan yksinäisyyteensä 380 000 kilometrin päähän maasta.

Vain nuo 12 miestä ovat päässeet katselemaan kotiplaneettaansa vieraalta taivaankappaleelta käsin ja nähneet, kuinka maapallo kutistuu pieneksi ja kau尼iksi jalokiveksi, niin värikkääksi ja kirkkaaksi, että sen voisi kuvitella poimivansa kämmenelleen ihailtavaksi.

Kokemus ravisteli heitä kaikkia.

Maan pinnalle palattuaan astronautit joutuivat tekemään tiliä sen tyhjyyden tunteen kanssa, että he olivat elämänsä huippuhetken jo kokeneet.

Buzz Aldrin masentui ja sekoili vuosia viinan kanssa. Charles Duke hurautti uskovaiseksi ja Edgar Mitchell perusti oman uskonnon. Jim Irwin etsi Nooan arkkia Ararat-vuorelta ja Alan Bean ryhtyi taiteilijaksi, joka maalasi taulun toisensa jälkeen Kuun pinnasta. Jack Schmittistä tuli senaattori.

Kuussa käyneet ovat sanoneet, että kokemus nosti esiin heidän todellisen luonteensa, hyvässä ja pahassa. Millaiseksi mieheksi sitten paljastui ensimmäinen ihminen Kuun pinnalla?

Armstrong vetäytyi kuoreensa. Maahan palattuun hän muutti maalle ja pakeni julkisuutta. Hän vältteli haastatteluja ja lopetti nimikirjoitusten antamisen huomattuaan, että niitä huutokaupattiin eteenpäin kovaan hintaan.

Mutta ihmiset eivät antaneet hänen olla rauhassa. He tahtoivat oman osansa kuussa kävellyttä miestä, häivähdyksen tähän tarttunutta tähtipölyä.

Ne harvat julkiset esiintymiset, joihin Armstrong suostui, päättyivät siihen, että hän joutui juoksemaan pakoon liian innokkaita avaruusfaneja. Armstrong haastoi pitkäaikaisen parturinsa oikeuteen, kun tämä myi kuukävelijän hiuksia keräilijälle 3 000 dollarilla.

Armstrongista oli tullut kuin Monty Pythonin *Life of Brian* -elokuvan vastentahtoinen vapahtaja, johon ihmiset heijastivat toiveensa ja unelmansa, vaikkei tämä kokenut voivansa niihin vastata. Ihmiset nosivat Armstrongin jalustalle, jolla hän ei halunnut seistä.

Armstrongin tragediaksi koitui se, että Kuuhun lensi mies, joka halusi pitää jalat maassa.

LÄHTEET

Smith, Andrew (2006) *Moondust: In Search of the Men Who Fell to Earth*, Harper Perennial

1874

*Chang ja Eng – siamilaiset
kaksoiset maailmankiertueella*

Alkuperäiset siamilaiset kaksoiset, Chang ja Eng,
kiersivät maailmaa yhden miehen sirkuksena löytääkseen
lääkärin, joka leikkaisi heidät kahdeksi.

Pystyykö ihminen arvaamaan, mikä yö on hänen viimeisensä?

Kuusikymppinen Eng tiesi, kuinka huonosti hänen kaksoisveljensä Chang voi. Toinen puoli Changin ruumiista oli halvaantunut heidän viimeisimmällä Euroopan-kiertueellaan, ja kotona Pohjois-Carolinassa Chang oli sairastunut pahaan flunssaan.

Siinä he nyt istuivat Engin kotona kylmänä tammi-kuisena yönä vuonna 1874 kaksoistuolissaan takkatulen ääressä ja polttivat piippujaan. Eng olisi halunnut nukkua, mutta Chang piti hänet hereillä valittamalla hengitysvaikeuksistaan. Paljon muuta he eivät puhuneet.

Vaikka yhteen kasvaneet kaksoiset liikkuivat hämmästyttävän sulavasti yhdessä, heidän luonteensa olivat päinvastaiset. Chang oli puhelias ja seurallinen, Eng syrjäänvetäytyvä lukutoukka. Chang joi liikaa,

Eng ei laisinkaan. Chang oli johtanut show'ta, Eng seurannut rinnalla.

Lopulta Chang suostui palaamaan makuuhuoneeseen. Kun Eng heräsi aamulla, Chang oli hänen vieressään kylmä ja kankea.

»Sitten on tullut minunkin vuoroni!» Eng voihkaisi. Perheen lapsista ripein lähetettiin hakemaan lääkäriä: Eng olisi viimein leikattava erilleen Changista.

Kuolleen kaksoisveljensä rinnalla maatessaan Eng vaipui ajatuksiinsa. Ehkä hän mietti sitä erikoislautuista taivalta, jonka he olivat yhdessä kulkeneet köyhän siamilaisen kalastajan pojista vauraksi amerikkalaisiksi maanviljelijöiksi.

Chang ja Eng saapuivat maailmaan parkaisun saattelemana vuonna 1811, kun Thaimaa oli vielä Siam. Parkaisu ei ollut heidän omansa. Sen päästi kätilö, joka ensimmäisenä näki rintakehistään toisissaan kiinni olevat kaksoset.

Huhu luonnonoikusta kiiri Siamin kuninkaan korviin, ja kun kaksospojat olivat 14-vuotiaita, heidät kutsuttiin vierailulle hoviin. Kuningas Rama III innostui pojista niin, että hän lähetti heidät lähettiläänsä mukana solmimaan diplomaattisuhteita Saignoniin. Rama III laskelmoi, että veljekset keventäisivät neuvottelujen tunnelmaa. Niin alkoi Changin ja Engin viihdyttäjän ura.

Kolme vuotta myöhemmin kaksoset purjehtivat skotlantilaisen kapteenin mukana esiintymiskier-

tueelle Yhdysvaltoihin ja Eurooppaan. Kotimaahansa he eivät enää palanneet.

Siamilaisista kaksosista tuli maailmankuuluja. He esiintyivät täysille saleille niin Euroopan pääkaupungeissa kuin amerikkalaisissa kirkonkylissäkin. Lontoon Piccadillyllä heidät näki seitsemän kuukauden aikana satatuhatta katsojaa.

Show'ssaan nuorukaiset tekivät voltteja, poimivat suurikokoisimman katsojan kannettavakseen ja vastailivat nasevasti yleisön kysymyksiin. Vapaa-ajallaan he tutustuivat nähtävyyksiin, osallistuivat seurapiirikutsuille ja tuhlasivat rahojaan samppanjaan, ostereihin ja hienoihin vaatteisiin.

Jokaisessa uudessa kaupungissa Chang ja Eng osallistuivat myös lääketieteellisiin tutkimuksiin, ja vastaus oli aina sama: heidän erottamisensa saattaisi olla kohtalokasta. Miehiä yhdisti toisiinsa 10 sentin mittainen kaistale ihoa ja rustoa maksan kohdalta.

Vuonna 1839 veljekset ostivat maatilán sekä orjia ja asettuivat asumaan Amerikan takamaille Pohjois-Carolinaan. He omaksuivat sukunimen Bunker.

Yli kymmenen vuotta kestäneen kiertue-elämän jälkeen Chang ja Eng Bunker nauttivat yksinkertaisesta elämästä pikkukylässä, jossa he saattoivat melkein kuvitella olevansa normaaleja – silloinkin kun hakkasivat halkoja nelikäsisesti. He rentoutuivat kalastamalla ja metsästämällä pussirottia.

Neljä vuotta myöhemmin kolmikymppiset veljekset menivät naimisiin parikymppisten siskosten

kanssa. Avioliittouutinen ei ollut niin yllättävä kuin olisi voinut kuvitella. Vaikka veljeksiä oli pällisteltu ja kutsuttu hirviöksikin, olivat he myös seudun vauraimpia poikamiehiä, sanavalmiita seuramiehiä ja maailmaa nähneitä kuuluisuuksia. He olivat palvelleet Siamin yksinvaltiasta ja juoneet teetä Englannin kuningattaren kanssa.

Chang ja Eng nauttivat täysin rinnoin avioelämästä. Yhdeksän kuukautta häiden jälkeen Eng sai tyttären ja kuusi päivää myöhemmin maailmaan putkahti Changin esikoinen.

Lapsia syntyi tasaiseen tahtiin: yhteensä veljekset saivat 21 lasta.

Vuosien saatossa perheiden välit alkoivat rakoilla, ja lopulta vaimot muuttivat lapsineen omiin taloihinsa, joissa Chang ja Eng vuorottelivat kolmen päivän välein. Toistensa taloissa ollessaan veljekset yrittivät olla niin kuin toista heistä ei olisi olemassakaan.

Yhdysvaltain sisällisota oli viedä veljekset perikatoon. He joutuivat vapauttamaan 32 orjaansa ja menettivät säästönsä, kun etelävaltioiden valuutasta tuli arvotonta. Oli aika lähteä uudestaan tien päälle, tällä kertaa aina Venäjälle saakka. Mutta heidän esityksistään puuttui nuoruusvuosien into. Heistä oli tullut harmaahiuksisia, väsyneitä vanhuksia, joiden taidokkuutta ei äimistelty, vaan heille naurettiin. Paluumatkalla Yhdysvaltoihin Chang halvaantui osittain ja Eng joutui siitä pitäen tukemaan hänen kulkuaan.

Veljesten viimeinen kiertue oli pettymys siksikin,

etteivät he vieläkään löytäneet lääkäriä, joka osaisi leikata heidät erilleen. Mitä vanhemmaksi kaksoiset olivat käyneet, sitä enemmän he olivat alkaneet ärsyttää toisiaan. Muutaman kerran heidän riitansa olivat yltyneet nyrkkitappeluiksi, joita naapurit olivat kerääntyneet ihmettelemään.

Veljekset olivat niin sanotusti kasvaneet erilleen. Silti heidät oli tuomittu elämään yhdessä aina tuohon kylmään tammikuiseen aamuun asti. Vihdoin, parin tunnin ajan, Eng sai olla yksin.

Kun perheen lääkäri ehti Engin talolle kirurginlaukkunsa kanssa, molemmat miehet olivat kuolleet.

LÄHTEET

Irving ja Amy Wallace (1978) *The Two: The Story of the Original Siamese Twins*, Simon & Schuster

Huang, Yunte (2018) *Inseparable: The Original Siamese Twins and Their Rendezvous with American History*, Liveright

Matkasuunnitelmat eivät aina pidä, mutta ainakin reissulta jää hyvä tarina kerrottavaksi.

Kuinka kapteeni Cook keitettiin herättää eloon maailmanhistorian merkittävimmät, kiehtovimmat ja eriskummallisimmat matkat.

Horisontin tuolla puolen siintävät kohteet ovat aina kiinnostaneet uteliasta mieltä. Tässä kirjassa seikkailevat löytöretkeilijät, tutkimusmatkailijat, taiteilijat ja kaiken maailman onnenonkijat, joihin reissukuume pääsi iskemään. Menneisyyden matkatarinoita yhdistää se, että reissulla asiat harvoin menevät putkeen. Kapteeni Cook kypsennettiin, Charles Darwin ratsasti jättiläiskilpikonnalla ja Kuuhun matkusti mies, joka olisi mieluummin pitänyt jalkansa maan kamaralla. Mukaan pääsevät myös muutaman hullunrohkean suomalaisen harvinaislaatuiset seikkailut maailmalla.

KANNEN MAALAUS:

Portrait of Captain James Cook, n. 1780, John Webber

www.wsoy.fi

99.14

ISBN 978-951-0-49182-9